

ЖАРАЁН ТАЪЛИМГА ЁНДАШУВЛАР КЕРАК

Абдулхамид ХОЛМУРОДОВ,
Қарши давлат университети
проректори, профессор

Бугун мамлакатимизда асосий эътибор таълим сифатини оширишга қаратилмоқда. Президентимиз ҳам Олий Мажлис ва халқимизга 2022 йилиги Мурожаатномасида “Таълим сифатини ошириш янги Ўзбекистон тараққиётининг яккаю ягона тўрий йўйидир”, дега таъкидлаганди. Зеро, таълим сифати, мазмуни, уни шакллантириш тамойиллари, чоралари ва мезонларини аниқлаш масаласи нафақат илмий-назарий, балки амалий ахамиятга эга вазифалар сирасига киради.

92 таси чоп этишига тавсия қилинди, 17 тасига эса нашрга рад жавоби берилди.

Олийхомизда таълим мазмунини фанлараро интеграциясини таъминлаш масаласига алоҳида эътибор берилмоқда. Бунинг учун ўкув режалари ва дастурларини, ўқув-услубий мажмумаларни тайёрлаша етказилиши режаланаётган билан малякарларнинг таракорламасигига эршиш кўзда тутилмоқда. Шунингдек, бир ўкув фани доирасида етказилаётган билимларни бошқа фанлардаги мавзулар билан уйғулаштириш услугубўтини ишлаб чиқиши учтида ишляпмиз.

Университетда ўқитишининг мустакил таълимга асоссанган янчина кредит-модуль тизими йўлга кўйилган.

ТАЪЛИМ ВА АМАЛИЁТ ЖАРАЁНЛАРИНИ БИРГАЛИҚДА ОЛИВ БОРИШ МАҚСАДИДА ВИЛОЙАТДАГИ ЙИРИК ИШ БЕРУВЧИ ТАШКИЛОТЛАР БИЛАН ҲАМКОРЛИК ШАРТНОМАЛАРИ ИМОЗЛАНГАН ВА ТАЛАБАЛАР МАЛАКАВИЙ АМАЛИЁТЛАРНИ РЕАЛ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ЖАРАЁНЛАРИДА ЎТАШИ УЧУН БАРЧА ШАРОИЛЛАР ЯРАТИЛГАН.

тиришта хизмат киладиган янги малака ошириш тизимини вужудга келитириш тадбирларидан иборат бўлмоғи зарур. Ана шундай тизимни ёндашувигина таълим сифатини юксалтириш имконини беради.

Бугун Қарши давлат университетидаги тайёрланган дарслер, ўкув кўпламни мутахассисларни жалб килган холда таҳлил килиб чиқиш вазифаси кун тартибига кўйилмоқда. Фикримизча, ушбу чоралар яратилганда ўкув адабиётларининг таълим ислоҳотлари вазифаларига мослиги даражасини аниқлаш имконини беради. Ҳозирга қадар университетдаги шакллантирилган экспертилар гуруҳлари томонидан жами 109 та ўкув адабиёти экспертиздан ўтказилди, уларнинг

Бунда асосий эътибор таълим сифатини ошириш, профессор-ўқитувчиликни таълимида оширишга қаратилган.

Мазкур ўкув-услубий ишларни ягона бошқарув тизимига ўтказиш максадида университетдаги Академик фаолиятни ва реестратор бошқармаси йўлга кўйилди. Мазкур бошқармада таълабаларга 40 та ѹқим хизмат кўрсатилиши.

Таълабалар бўш вақтидан унумли фойдаланиши ва мустакил таълим топшириктирини вақтида бажариши учунуни таъминланган 500 ўринни Ахборот-ресурс маркази замонавий таъмирланди ва уч сменада иш ташкил этилди.

Шунингдек, университетдаги индивидуал-дифференциацияшган ёндашув орқали таълим сифатини оширишга янада жонлантиришга хизмат килади.

мажбур эди, — дейди туман тиббиёт бирлашмаси бошлиги Улуғбек Шамсиев. — Эндилиқда бу муаммо ҳам ўз икобий ечиними топди.

Суҳбатдoshimizning айтишича, “Қишиш шифокори” дастурiga биноан, туманга 12 нафар умумий амалиёт шифокори таклиф килинган. Дастурга кўра, бу ерга келган шифокорлар юкори маош, ипотека имтиёзлари ва турли хил устама билан таъминланади. Аммо шундай билишига қарамасдан, бундай шароитда ишлашга рози бўлаётган мутахassislar кўп эмас. Айтиш жоизи, сўнгги 2 ой ичидаги “Обод қишиш” давлат дастuri ижроси доирасида Тоз, Оқмачит, Қўшработ ва Пангат қишлоқларида ҳам янги оиласига поликлиникалар фойдаланишига топширилди.

Бундан ташқари, туман марказий шифононинин моддий-техник базасини мустаҳкамлаш учун жорий йилда 1,2 миллиард сўм миқдорида бюджет маблаблари ажратилган эди. Бу маблаблар шифононин электрофорез, физиотерапевтик бочка, кардиомонитор каби замонавий тиббий ускуна ва жиҳозлар билан таъминланади.

— Шу пайтacha қишлоқ ахолисига хизмат килишига кўрсанади.

Биринчидан узок масофада жойлашган уйларда истиқомат килади. Бу эса шифокорлар ва патронаж ҳамширлари учун анчагина қийинчилик юзага кеттириши табиий. Шунинг учун ҳам мазкур лойиҳага кўл урнилди.

Ушбу тумандаги 140 мингга яқин ахолининг аксарият кисми ярим чўл ва ясси тепаликлар бағрида, бир-

биридан узок масофада жойлашган уйларда истиқомат килади. Бу эса шифокорлар ва патронаж ҳамширлари учун анчагина қийинчилик юзага кеттириши табиий. Шунинг учун ҳам мазкур лойиҳага кўл урнилди.

Шу пайтacha қишлоқ ахолисига олиш масаласи олиш максадида ўнлаб ёки чакириш ўйл босиб туман марказига келишига килилди.

Ё.ЭШМУҲАММЕДОВ

Туман марказидан 80 километр ўзиклидаги Оқчопсой қишлоғидаги шундай муассасалардан бири 18 хил тиббий ускуналар ҳамда кондиционер билан жихозланган бўлиб, айни пайтада 600 кишига хизмат килияти.

Ушбу тумандаги 140 мингга яқин ахолининг аксарият кисми ярим чўл ва ясси тепаликлар бағрида, бир-

БАНДЛИК

Аҳолининг фаровон турмуш кечириши, ҳаётидан рози бўлиб яшиши уларнинг доимий даромади бўлган бандлilik болгли. Қасби ва хунари бўлган инсон эса њеч қачон ишсиз қолмайди. Шундан келиб чиқиб, давлатимиз раҳбари ташаббуси билан ҳудудларда “Ишга марҳамат” мономарказлари ташкил этилиб, ҳам назарий, ҳам амалий машгулотлар учун барча маддий техник база яратилди. Бундан кўзланган асосий максад ишсиз фуқаролар ўзлари танлаган касбининг моҳир мутахассиси бўлиб етиши чиқиши ва жамиятда ўз ўрнини топиши, оиласига даромад олиб киришига кўмаклашишидир.

КАСБ ВА ҲУНАР ЎРГАТИБ, ИШ ТАҚДИМ ЭТАЁТГАН МАСКАН

Навоий шаҳридаги “Ишга марҳамат” мономаркази фуқароларга меҳнат бозорида таълаб юкори бўлган касб-хунарларни ўргатиб кельмоқда. Дастрлаб 13 та йўналишда касбга ўқитиш бўйича фаолиятини бошлаган бўлса, ҳозирда уларнинг сони 32 тага етди. Шунингдек, компютер саводхонлик курслари кунинг иккни навбатда ташкил этилган. Утган вакт давомида мономарказда 4 мингдан ортиг фуқаро турли касб-хунарни ўрганиб, бандлilik таъминланади.

Давлатимиз раҳбари 2021 йиль оқтабр ойида Навоий вилоятига ташрифи чоғида ўз тасвияларни берган эди. Шундан сўнг, Навоий кон-металлургия комбинати ва “Навоийзот” акциядорлик жамиятлари билан шартномалар тузилиб, мономарказда тоғ-кон саноатига зарур бўлган мутахассислар тайёрланмоқда. Ушбу йўналишларда ўқитиш фуқароларга орасида хусусий ойловий тадбиркорликни таъминланади.

Дастрлаб 2021 йильни ўрганишдан мономарказда таълабларни тайёрлаб берилди.

— Шу йўналишда ўқитиш фуқароларга биринчи навбатда, миллий таомларни тайёрлаши ўргатиб кельмоқда. Сабаби улар турли таъминланади.

Сабаби улар т

 МУЛОХАЗА

Ахмаджон МЕЛИБОЕВ,
Ўзбекистонда хизмат
курсатган журналист

Бошланиши 1-бетда

Футбол ўйинининг мухим бир коидаси бор: қайси жамоанинг ярим химояси кучли бўлса, упар ўйин марказини назоратга олиб, жамоа галабасига жиддий хисса кўшади. Китобхонлиқда ҳам футбодагидай, уч боскин мавжуд: болалик, ўсмирилик, ёшлик. Болаликда, асосан, эртак итоблар ўқилади. Ўсмириклида ҳазми бирмунча енгил, ўқувчининг тексиҳа бўлалот, оруз-умидлар дунёсига бошлайдиган ҳайётни ҳамда саргузаштирилган киссаларга қизиши кучади.

Биринчий ўқиган итобларни эслай олмайман, аммо тинглаганларни ёдимда котган (у пайтлари котига бугунгидай мўл эмасди). Улар катталар томонидан узоқ киши тунларни жамоа бўлиб ўқиладиган, бир киши кироат билан ўқиса, бошқалар жон қуоплари билан ўшитадиган жангномалар, ҳали достонлари, қасида ва баҳшидадар эди. Абу Муслим жангномалари, Иброҳим Адҳам киссалари, Сафед Булон ҳикояти қаерда, кимминг ташки ҳорвасидаги меҳмонхонада ўқилаётган бўлса, ўша ерга тортинмай борваридим.

Мактабда адабиёт ўқитувчиларимиз қандай итоб ўқиётнимизга жиддий эътибор беришади. Уларнинг тавсиясига кўра, "Чўйлок лайлик", "Уз-ога-ини ботирлар", "Мактанточ қўён", "Ростгўй бола", "Тули билан турна" каби эртакларни ўқиб келиб, дарс пайти бир-бираимизга айтиб, бильганимизга мухоммада килардик. Эртаклар асосидан баён эзардик. "Туяқ билан котлон" эртакини қандай мухоммада килганимиз ҳали-ҳали ёдимда. Мана, ўша эртак: "Котлон шошиби овкат ёзётган экан, томогига сукъ тикилиб колиди. Туяқ куш ёрдамга келиб, "Осмонга қараб оғизингни очиб тур, мен сукъни олиб ташлайман", дебди. Котлон осмонга қараб оғизни очиб туриди. Туяқ шузун тумшуғини котлоннинг оғизига солиб, томогига тикилган суюкни олиб ташлабди. Котлога хурсанд бўлиб, туяқшуга: "Сен менга яхшилик килдинг, рахмат, энди иккимиз дўст булемиз, бир-бираимизга ёрдам берамиз", дебди.

Бугун китоб ўқиётган бола эртага миллатнинг најоткори бўлади

Шундай килиб, туяқшув билан котлон дўст бўлиди. Орадан кўп вакт ўтиди. Бир куни туяқшув котлонни синамоқчи бўлиб, ёғондан, "Вой дод, ўляпман, мени куткар, дўстим", деб котлонни ёрдамга қақириди. Котлон узоқроқда экан, ўрмондаги шох-бўтоқлар орасидан ўтиб, жунлари юлиниб, териси шинилиб, туяқшувни олдига этиб келиди. Караса, туяқшув сопла-сог экан. Котлон ҳайрон бўлиб, ундан: "Нега мени ёрдамга қақиридин?", деб сўради. Туяқшув сурбетик билан: "Анчадан бери қуришимадик, дўстлигимиз эсингдан чиқиб қолмадими, деб сени синамоқчи эдим", дебди. Дўстининг бу гапидан котлонга атаб янги мухташам зине маскани куриласканни, адабиёт оламига кириб келаётган ёш иходкорларниң ҳар жиҳатдан кўллаб-куватланиши, икод намуналари тўлпам холидан чоп этилаётган бежиз эмас, албатта. Чунки кадим-қадимдан илм-марафатга, зиёда

ларимиз "Зўр одам бўлиш учун кўп китоб ўқиш керак", дейишишади. Зўр бўлиш кимга ёкмайди дейсиз, кўллимига нима тушса, танламади ўқиётвонимиз.

Тошкент Давлат дарёларунига (хозирги ЎзМУ) ўқишига келгач, кўллаб самоқли китобларни домалларимиздан баҳо олиши учун ўқишига тўрги кепди. Тасаввур киплинг — имтихонга уч кул колганида тунни тун, кунни кун демай, Лев Толстойнинг "Уруш ва тинчлик", "Анна Каренина" асарларини. Бальзак, Золя, Купер, Хемингуэй, каби забардаст классикларнинг машҳур асарларини қўлилаб бўлса-да ўқиб, мазмунни айтди, берришга маъбур бўлганимиз. Йиллар утиб "Уруш ва тинчлик"ни хам, "Анна Каренина"ни хам, юқорида номларни кептирилганни иктирилмаган

интилган халқимиз. Дунё тамаддуни ривожига беодок хисса қўшган улуг ёждодларимиз жуда ёшлиқдан китоб мутоласига берилган. Шундай экан, вакт ўтмай тириб, фарзандларимиз онг-шурунни китобларга жо бўлган бебаҳо ҳикматлар билан безайлик, демократик. Тасаввур қилайлик: бугун фойдаланишига топширилгантган уйларда курувичлар химмат қўрасатиб, уй эгаларига битта китоб жавони совга қиссалар, унда "Ҳамса", "Бобурнома", ўзФА Тил ва адабиёт институти олимлари тайёрланган эллик жилдни "Ўзбек ҳалқ оғзаки икоди" науманлари бўлса кани энди.

Яхши асарлар билан ўқиса, бир неча марта ўқилади. Ҳар ўқиганингизда ўзингиз учун асарнинг янги-янги кирарларни, муаллифнинг бадиий ифода маҳоратини кашф этиб борасиз. Шу матнода, "Баъзи китобларни уч марта ўқиб ҳаётини ўқиётган суюкни олиб ташлабди. Котлога хурсанд бўлиб, туяқшуга: "Сен менга яхшилик килдинг, рахмат, энди иккимиз дўст булемиз, бир-бираимизга ёрдам берамиз", дебди.

Факат шулар эмас, китоб ўқиб катта бўлган болалар жонинорларга озор етказмайди, гулларни кўлмайди, кичларни мэҳр билан парвариш қилиди. Эртаклардаги

кўллаб адабиётларни асарларини ўзим учун, ички ётиёқ сабаб учинчи марта ўқишимга тўғри кепди. Бу — ҳақиқий ўқиш бўлди.

Китоб ўқиб эканман, улардан топган дур-жавоҳирларим, англаган ҳақиқатларим, мутолаа жаҳаёнда хәйимига кепган ўй-фирқларни бошқалар билан баҳам куриши, бу буюк тафқару ҳазинасидан баҳраманд бўлмаганларни китобхонликка чорлаш мен учун ёқимли машғулотга айланди. Бу одатимни ҳанзу ташламаганман. Қайта-қайта ўқиш ҳаётий ҳақиқатларни идрок этиш, мазмун-моҳиятини тўла ғизилга үзбеклини бўлган экан...

Лев Толстойнинг "Икорнома" асарини биринчидан бор рус тилида, сўнг ўзбек тилида, асарнинг янги-янги кирарларни, муаллифнинг бадиий ифода маҳоратини кашф этиб борасиз. Шу матнода, "Баъзи китобларни уч марта ўқиб ҳаётини ўқиётган суюкни олиб ташлабди. Котлога хурсанд бўлиб, туяқшуга: "Сен менга яхшилик килдинг, рахмат, энди иккимиз дўст булемиз, бир-бираимизга ёрдам берамиз", дебди.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели:

"Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Маколапаримдан бирда адабиётчизига ўхшатиб олган баъзи қаламашларни танқид килиб, бемаза китобларнинг умри киска, ҳадемай мөъдага тегади, деб ўзимга ўзим далда бергандим. Янгилигиз экманнан, олди-кочди асарлар хали-вери мөъдага тегадиганга ўхшамайди. Натижада гаройиб янги тоифа — бадиий идрор савиаси ўтила "китобхон" пайдо бўлди. Бундай ўқувчи китобни синчилаб, мазмун-моҳиятини тушуниб ўқи-майди, шунчаки вақтилайди-куяди. Бирор асар малицирларни тафтишилиши тушади.

Бундай "тарбияли" ўқувчи яна қаерда бор? Шу боси, китоб дуконлари, кўлбла расталарда кўнглини айнитадиган дара-дадига киричма, улама-епширтма, ағдар-ма-тўнтарма "асар"лар кун сайн кўпайб, уларга зид тарзда ҳаёт кеиниганларни кўрганимда шу ётиқодлардан безганимиз. Аммо одамлар худди шу ётиқодларнинг ўзига амал қилиб яшаганларни кўрганимда уларнинг ҳаётни менгиоятга жойиздор ва сконкона кўринганларни кўпайб.

"Гапати манзара", — деб ёзди улуг адид, — одамлар диний ётиқодларга синигин, уларга зид тарзда ҳаёт кеиниганларни кўрганимда шу ётиқодлардан безганимиз. Аммо одамлар худди шу ётиқодларнинг ўзига амал қилиб яшаганларни кўрганимда уларнинг ҳаётни менгиоятга жойиздор ва сконкона кўринганларни кўпайб.

Инсоният тарихида кепгуси авлодлар эътибор бериши зарус бўлган сабоблар куп. Улардан бирни шуки, ёш авлод тарбиясини бир зум бўлсан ўз холига кўйиб бўлгандай. Бир кунлик эътиборизлини кеиничалик минг кунлик ташвиши сабаб булиши мумкин. Алломалар авваллари зарур китобларнинг ўйлуклини оғрат деб билган. Шундай экан, бемаза китобларнинг кўлайлиши ҳам оғатидаги айнитадиган китобларни тарғиби кирилди.

Китоб ва китобхонлик ҳақида гап кетганди, айрим кузатувчилар "Коғоз китобларнинг умри тугайди, китобхонлик компютер зиммасига юқланади", дебган гапни жуда ишонч билан гаптадиган. Фикримча, "коғоз китоб" билан "интернет китоб"нинг бир-бираидан кескин фарқ қўйувчи жиҳати бор. Коғоз китоб ўқувчининг онг-тафқакурига таъсири кўрсатади, интернете имкониятиларни эса асосан, ҳабардорликни оширади. Коғоз китобларнинг умри тугаётганини башорат қылган ёш олимидан: "Айтинг-чи, севги-муҳаббатда Мажнун холига тушган ёки шунга яқинлашган оши учун маҳбубаси висолига етиш, юз-қўйларидан олоп янгилгай буласи олиш яхшини ёки севгилисини ойна ортидан қўриб, ҳарво орқа буса қабул килиш макъумлини", деб сўрадим. У биринчидан висолида тарафидан олди. "Коғоз китобларни таъсири кўрсатади, интернете имкониятиларни оширади.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳам демокри А.М.) тириклигини сақлаб қолади", дебди. Тўғри хуолоса. "Ҳамса", "Икорнома", "Ўткан кунлар", "Бобурнома" шундай асарлар сирасига киради.

Адабиётнуснон олим Сувон Мели: "Ҳақиқий асар ҳеч қачон ўлмайди, у гарандай ҳолатда ҳам (замонлар, тизумлар ўзгаронда ҳ